

درس سوم: آزادی - دفتر زمانه

آزادی: از دیوان اشعار ابوالقاسم عارف قزوینی // قالب: غزل اجتماعی // نوع ادبی: ادب پایداری // مضمون شعر آزادی: اشاره به سلطه گری بیگانگان و بیدادگری محمد علی شاه اشاره دارد و همچنین تاکید بر میهن دوستی و جانفشانی در راه وطن.

دفتر زمانه: دیوان اشعار، فرخی یزدی / نوع ادبی: ادب پایداری / قالب: غزل اجتماعی.

گنج حکمت: خاکریز: روایت سنگر سازان ۲، عیسی سلمانی لطف آبادی.

قلمرو زبانی

۱. معنی واژگان مشخص شده را بنویسید.

www.my-dars.com

الف) ز اشک ویران گنش آن خانه که بیت الحزن است.

ب) مسلک مرغ گرفتار قفس، همچو من است.

پ) خیر از من به رفیقی که به طرف چمن است.

۲. نقش کلمات مشخص شده را بنویسید.

الف) «هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت آری نداشت غم که غم بیش و کم نداشت»

ب) جامه ای کاو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از وطن است

۳. در مصرع «مسلک مرغ گرفتار قفس، همچو من است». نوع وابسته وابسته را مشخص کنید.

۴. در ابیات زیر کدام ارکان جمله حذف شده، آن را بیابید و نوع حذف را مشخص کنید؟

الف) «جامه ای کو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»

ب) «فکری ای هم وطنان، در ره آزادی خویش / بنمایید که هر کس نکند، مثل من است»

۵. در بیت زیر، «نهاد» را مشخص کنید؟ «در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هر کس که فکر جامه را محترم نداشت»

۶. در مصرع «ز اشک ویران کنش آن خانه که بیت الحزن است»

۷. در بیت زیر کدام ارکان جمله حذف شده، آن را بیابید و نوع حذف را مشخص کنید؟

«جامه ای کو نشود غرقه به خون بهر وطن بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»

۸. در بیت زیر «نهاد» را مشخص کنید؟ «در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هر کس که فکر جامه را محترم نداشت»

۹. نوع «واو» را در بیت «جامه ای جامه ای کو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»

را بیان کنید.

قلمرو ادبی

۱۰. آرایه شاخص بیت زیر را بیان کنید.

آن کسی را که در این ملک سلیمان کردیم / ملت امروز یقین کرد که او اهرمن است

۱۱. در بیت زیر، دو مورد کنایه وجود دارد، آنها را بیابید و مفهوم آنها را بنویسید؟

«جامه ای کو نشود غرقه به خون بهر وطن / بدر آن جامه که ننگ تن و کم از کفن است»

۱۲. در بیت «هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت آری نداشت غم که غم بیش و کم نداشت»

الف) مجاز را بیابید مفهوم آنرا بنویسید؟ ۱) ب) در بیت بالا دو آرایه ادبی دیگر نیز پیدا کنید؟

۱۳. آرایه های بیت: «دست از مس وجود چو مردان ره بشوی *** تا کیمیای عشق بیابی و زر شوی»

۱۴. با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید؟

«با آنکه جیب و جام من از مال و می تهی است ما را فراغتی است که جمشید جم نداشت»
الف) جام تهی بودن کنایه از ..... است.

ب) در بیت بالا آرایه جناس را بیابید و نوع آن را بنویسید؟

پ) نوع «را» را مشخص کنید. (قلمرو زبانی)

ت) نوع واو را مشخص کنید.

ث) نقش واژه های مشخص شده را بنویسید.

۱۵. با توجه به بیت: «گر در سرت هوای وصال است حافظا // باید که خاک در گه اهل هنر شوی» به سوالات پاسخ دهید.

الف) منظور از «اهل هنر» چه کسانی هستند؟

ب) مجاز را در بیت بیابید.

پ) خاک در گه شدن:

ت) مفهوم بیت فوق را بنویسید.

۱۶) با توجه به بیت: «نالۀ مرغ اسیر این همه بهر وطن است // مسلک مرغ گرفتار قفس همچو من است.» به سوالات پاسخ دهید.

الف: واژه «مرغ» در کدام مصرع، مفهوم مجازی و در کدام یک معنای حقیقی دارد؟

ب: منظور از «مرغ اسیر» کیست؟

پ) نقش واژه های مشخص شده را بنویسید.

قلمرو فکری

۱۷. معنا و مفهوم بیت «در دفتر زمانه فتد نامش از قلم // هر ملتی که مردک صاحب قلم نداشت» را به نثر روان در آورید.

۱۸. مفهوم بیت زیر را بنویسید؟ «در پیشگاه اهل خرد نیست محترم / هر کس که فکر جامعه را محترم نداشت»

۱۹. بیت زیر به چه چیزی اشاره دارد؟ «خانه ای کو شود از دست اجانب آباد / زاشک ویران کنش آن خانه که بیت الحزن است»

۲۰. شاعر در بیت زیر علت غمگین نبودن خود را در چه می داند؟

«هرگز دلم برای کم و بیش غم نداشت / آری نداشت غم که غم و بیش و کم نداشت»

۲۱. در بیت «نالۀ مرغ اسیر این همه بهر وطن است / مسلک مرغ گرفتار وطن همچو من است»

منظور از «مرغ اسیر» کیست؟

۲۲. مقصود از «مردم صاحب قلم» در بیت زیر چیست؟

«در دفتر زمانه فتد نامش از قلم هر دفتری که مردم صاحب قلم نداشت»

۲۳. فرخی یزدی در بیت زیر خود را با کدام ویژگی ها معرفی می کند؟

«انصاف و عدل داشت موافق بسی ولی چون فرخی ، موافق ثابت قدم نداشت» ۱/۵

مای دررس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس سوم: آزادی / دفتر زمانه

قلمرو زبانی

۱. الف: خانه غم و اندوه، ماتمکده (ب) شیوه و روش (پ) طرف: کناره، کنار
۲. الف: (قید / مفعول / قید) (ب): (مسند / مسند)
۳. مسلک: هسته / مرغ: وابسته (مضاف الیه) (گرفتار: صفت مضاف الیه) (قفس: مضاف الیه مضاف الیه)
۴. الف) (آن جامه در نقش نهاد به قرینه لفظی حذف شده. که آن جامه ننگ تن و کم از کفن است.)**
(ب) واژه فکری به عنوان مفعول، در مصرع دوم بنا به قرینه لفظی حذف شده. (که هر کس فکری نکند).
۵. کل مصرع دوم: نهاد است. که محترم نیز نقش مسند آن را دارد. / (در ضمن، نهاد مصرع دوم هم محسوب می شود).
۶. نقش «ش» مفعول است.
۷. آن جامه حذف به قرینه لفظی است. در نقش نهاد
۸. نهاد: «هر کس که فکر جامه را محترم نداشت»
۹. ربط (پیوند)

قلمرو ادبی

۱۰. اشاره به داستان حکومت چهل روزه یکی از جنیان به نام «صخر» به جای سلیمان با ربودن انگشتر حکومت او: تلمیح / سلیمان، اهریمن: تضاد
۱۱. غرقه به خون شدن: کنایه از کشته شدن** کم از کفن بودن: کنایه از بی ارزش بودن.
۱۲. الف) دلم: مجاز از وجودم** (ب) کم و بیش: تضاد / واج آرایبی صامت «م» / تکرار: غم // کم و بیش: بیش و کم: طرد و عکس / غم: کم: جناس ناهمسان.
۱۳. مس وجود: اضافه تشبیهی / کیمیای عشق: اضافه تشبیهی / تشبیه: مانند کردن «تو» به «مردان حق» / مانند کردن «تو» به «زر»: تشبیه** مردان ره: مجاز از اولیاء الله (انسان کامل) / دست شستن: کنایه از ترک کردن / زر شدن: با ارزش شدن و متعالی شدن / واج آرایبی مصوت «ی» / مس و زر: تضاد مفاهیم / مراعات نظیر.

پاسخنامه سوال های فارسی (۳): پایه دوازدهم - درس اول تا پایان درس هجدهم - فرزانگان کوه‌دشت - استان لرستان - بهمن تیموری

۱۴. الف) کنایه از عدم سرخوشی * (ب) جام: جم: جناس ناهمسان (افزایشی) ** من: می: جناس ناهمسان (اختلافی) ** با، ما، با: جناس ناهمسان (اختلافی) * (پ) حرف اضافه در معنی «برای» * (ت) واو عطف * (ث) تهی: مسند/ فراغتی: نهاد.
۱۵. الف: عارفان *** ب: سر: مجاز از فکر **** پ: کنایه از فروتنی کردن *** ت: مفهوم: پیروی از عارفان واقعی موجب رسیدن به معشوق ازلی.
۱۶. الف: مرغ اسیر: استعاره از شاعر (عارف قزوینی) / مرغ: در مصرع دوم در معنای حقیقی بکار رفته است ** (ب) مرغ اسیر: شاعر **** (پ) ناله: نهاد / من: متمم: (همچو من) برای فعل «است»، نقش «مسند» دارد.

قلمرو فکری

۱۷. احترام گذاشتن به اندیشه جامعه
۱۸. احترام به عقاید و افکار عمومی مردم.
۱۹. عدم وابستگی به بیگانگان
۲۰. چون شاعر غم و غصه کم و زیاد داشتن را نمی خورد و انسان قانعی بود.
۲۱. شاعر (عارف قزوینی)
۲۲. انسان های آگاه و روشنفکر
۲۳. موافق * ثابت قدم * عدالت خواه.